



یادداشت سردبیر

آرشیوها و حافظه جهانی

سی و نهمین میزگرد تخصصی شورای جهانی آرشیوها کوراسائو^۲ (۲۹ آبان - ۵ آذر ۱۳۸۵)

روزیکشنبه ۲۹ آبان ماه ۱۳۸۵، برای شرکت در سی و نهمین کنفرانس تخصصی شورای جهانی آرشیوها، از طریق آمستردام عازم کوراسائو، محل برگزاری کنفرانس در نزدیکی ونزوئلا شدم. جزیره کوراسائو، با وسعت ۴۴۴ کیلومتر مربع و با جمعیت تقریبی ۱۵۰ هزار نفری، در قسمت جنوبی دریای کارائیب، با فاصله پروازی تقریباً ۱۶ ساعت از تهران، از ۲۰ نوامبر ۲۰۰۶، به مدت یک هفته میزبان شرکت کنندگان در بزرگترین نشست تخصصی آرشیوی در سال جاری میلادی بود. بر مبنای اساسنامه شورای جهانی آرشیوها (۳)، کنفرانس تخصصی این شورا (سیترا)، هر ساله با دعوت رسمی و با حضور کادر اجرایی شورا، روسای شعب منطقه ای شورا، مسئولان و مدیران آرشیوهای ملی، استانی و یایالتی، و بالآخره اعضا و علاقه مندانی که در حال حاضر و یا در گذشته مسئولیت اجرایی و یا وظایف آموزشی به عهده داشته اند، در گوشه ای از جهان برگزار می شود. در نشست سی و نهم سیترا، حدود ۲۰۰ نفر از ۷۵ کشور جهان شرکت کرده بودند که اینجانب نیز به عنوان تنها نماینده جمهوری اسلامی ایران، در آن حضور داشتم. هدف اصلی سیترا، بررسی موضوعات مهم راهبردی توسط مسئولان و صاحب نظران حوزه آرشیو است.

در خور یادآوری است که سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، عضو گروه اصلی (۴) شورای جهانی آرشیو است و سالانه مبلغی به عنوان حق عضویت پرداخت می کند. این شورا، بالاترین مرجع آرشیوی جهان و سازمانی حرفه ای است که بیش از ۱۴۰۰ عضو سازمانی از ۱۹۰ کشور جهان در آن عضویت دارند. علاوه بر اعضای سازمانی، بیش از ۲۰۰ آرشیویست علاقه مند، با پرداخت حق عضویت سالانه، به طور مستقل به عضویت این شورا در آمده اند. شورا، همچنین همکاری نزدیکی با یونسکو و سایر سازمانهای غیردولتی و همسو دارد. دو هدف اصلی این شورا، عبارت است از:

الف - ارتقای شرایط حفظ و نگهداری، توسعه و دسترس پذیر کردن میراث آرشیوی جهان؛

ب - گسترش همکاری میان دست اندرکاران و آرشیویستهای آرشیوهای ملی، انجمنهای حرفه ای و آرشیوهای محلی، منطقه ای، خصوصی و سایر آرشیویستهای مستقل.

و اما شعار اصلی سی و نهمین نشست تخصصی سیترا (۵)، سهیم شدن حافظه از مجرای جهانی شدن (۶) بود. دلیل انتخاب چنین موضوعی برای سیترا ۲۰۰۶، تأکیدی بود که در نشستهای پیشین سیترا در سالهای ۱۹۷۷، ۱۹۹۴ و ۱۹۹۵ بر حافظه جهانی شده بود. علاوه بر این، در

گزارش منتشره سال ۱۹۹۶ یونسکو (۷)، اشاراتی با آمار و ارقام تأسف بار به خسارتهای زیانبار ناشی از جنگ، آتش سوزی، زلزله سیل و سایر حوادث غیر مترقبه رفته بود که در قرن بیستم بر کتابخانه ها و آرشیوها وارد آمده بود. یونسکو، همچنین در سال ۲۰۰۲ خط مشی کلی حافظه جهانی (۸) را منتشر کرد. پیش فرض برنامه حافظه جهانی، این است که بعضی از مجموعه های کتابخانه ای و میراث اسنادی موجود در آرشیوها، متعلق به همه جهانیان است و یونسکو، باید همانگونه که تعدادی از بناهای تاریخی را به عنوان "میراث جهانی" (۹) در فهرست خود آورده، برای این گونه منابع ارزشمند فرهنگی نیز، فهرستی جهانی فراهم کند تا با حمایت مادی و معنوی از آنها، شرایط دسترسی و بهره برداری برابر برای جهانیان فراهم گردد.

سیتزای ۲۰۰۶، غروب دوشنبه ۲۰ نوامبر ۲۹/ آبان ۸۵، در هتل هیلتون کوراسائو در جوار مرکز جهانی تجارت (۱۰)، محل اصلی کنفرانس، با چند سخنرانی رسماً افتتاح شد. روزهای سه شنبه و چهارشنبه ۲۱ و ۲۲ نوامبر، جلسات صبح و بعدازظهر در مرکز جهانی تجارت ادامه یافت. در نشستهای صبح، سخنرانان به بیان موضوعات مورد علاقه همه آرشیویستها و پیشرفتهای حاصله در حوزه آرشیو پرداختند. شماری از سخنرانان نیز، به بازگو کردن تجارب ارزشمند خود در زمینه گردآوری و ساماندهی آرشیوها بویژه ساماندهی اسناد فرهنگی و اجتماعی پرداخته، آن را با دیگران سهیم شدند. البته بیش تر سخنرانان، بر اهمیت جهانی سازی دسترسی به اسناد آرشیوی تأکید کردند. در نشستهای تخصصی بعدازظهر، در ۱۵ گروه جداگانه به طور همزمان شرکت کنندگان راجع به موضوعات مهمی که برای طرح در قطعنامه پایانی مفید می دانستند، شرکت کردند. اینجانب نیز در کارگروهی شرکت داشتم که به مسائل حفظ و نگهداری منابع آرشیوی در محیط شبکه می پرداخت. راس گیس (۱۱)، مدیر آرشیو ملی استرالیا، مسئولیت هماهنگی و جمع بندی مطالب ارائه کرده اعضای گروه و انعکاس آن را به تنظیم کنندگان قطعنامه پایانی، برعهده داشت.

سیتزای ۲۰۰۶، در پایان کار خود قطعنامه ای صادر کرد. دو ماده از سیزده ماده این قطعنامه درباره نقش آرشیویستها در حفظ و نگهداشت حافظه ملتهاست. در دو ماده دیگر قطعنامه، از یونسکو خواسته شده تا از طرحهای مربوط به حفظ میراث آرشیوی کشورهای حمایت کند. مواد دیگر قطعنامه، شامل موضوعاتی درباره سنت شفاهی، سهیم شدن منابع آرشیوی از طریق شبکه، آرشیوهای خصوصی و آرشیوهای دیداری و شنیداری می شود.

روی هم رفته حضور در سیتزای ۲۰۰۶، این فرصت را در اختیارم گذاشت تا علاوه بر آشنایی با مسائل و دغدغه های روز سایر آرشیویستها و همچنین شرکت فعال در بحثهای تخصصی، رایزنیهای با همکارانم از اقصا نقاط جهان برای گسترش همکاریها داشته باشم. در خور یادآوری است که ایران، ریاست شعبه جنوب و غرب آسیای شورای جهانی آرشیو (سواریکا) (۱۲) را به عهده دارد و کشورهای عضو، انتظار تحرک بیش تری برای حضور سواریکادر تصمیمات جهانی و منطقه ای دارند.

کلام آخر اینکه احساس می کنم سایر آرشیویستها شرکت کننده نیز، جهانی سازی را نوعی گسترش همکاریها و سهیم شدن جهانی تجارب و میراث موجود در گنجینه های اسناد کشورها می دانند. بدون هیچگونه تردیدی، آرشیویستها، حافظان میراث اسنادی و فرهنگ بومی خود هستند؛ فرهنگی که متشکل از سنتها، نظامهای اعتقادی و رفتارهاست. فرهنگ بومی بیانگر تاریخ، مذهب، هویت قومی، زبان و ملیت افراد است. بنابراین، دیدگاه آرشیویستها نسبت به موضوع حافظه جهانی و سهیم شدن آن از مجرای جهانی سازی، دیدگاهی متفاوت از دیدگاه سیاستمداران سلطه طلب است.

دکتر سعید رضایی شریف آبادی

پانویس:

- 1- XXXIX International Conference of the Round Table on Archives (CITRA 2006).
- 2- Curacao.
- 3- International Council on Archives (ICA) <http://www.ica.org/>
- 4- Category A.
- 5- <http://www.citra2006.ica.org/fo/index.php>
- 6- Sharing Memory through Globalization.
- 7- Memory of the World: Lost Memory - Libraries and Archives destroyed in the Twentieth Century / prepared for UNESCO on behalf of IFLA by Hans van der Hoeven and on behalf of ICA

- by Joan van Albada. - Paris : UNESCO, 1996. - II, 70 pp. ; 30 cm. - (1/NS/CII-96).
- 8- Memory of the World: General Guidelines (Revised edition 2002) / prepared by Ray Edmondson. Paris: UNESCO, 2002. 72 p., 30 cm. - (WS-11rev/CII-95)
 - 9- World Heritage.
 - 10- World Trading Center .
 - 11- Ross Gibbs.
 - 12- The South and West Asian Regional Branch of the International Council on Archives (SWARBICA).